

Podstawowym celem niniejszego projektu jest opracowanie systematycznej i wyczerpującej prezentacji literackich tradycji o aniołach, demonach, duchach i potworach obecnych w Talmudzie babilońskim. Ścisłej rzecz biorąc projekt ma za zadanie odpowiedzieć na kilka pytań. (1) W jaki sposób autorzy Talmudu babilońskiego konceptualizowali i wyobrażali sobie istoty nadprzyrodzone? W jaki sposób te istoty były uporządkowane i zhierarchizowane? Jakie specyficzne cechy i umiejętności posiadały? (2) Jakie funkcje (literackie, religijne i kognitywne) pełniły te istoty? Z jakimi sferami życia były powiązane? (3) Jakie emocje, postawy i wartości rabini przypisywali tym istotom? (4) Jak wyglądały relacje istot nadprzyrodzonych i ludzi? Jakimi środkami oddziaływania i kontroli istot nadprzyrodzonych ludzie dysponowali?

Po wstępnym rozpoznaniu zagadnienie sformułowano następujące hipotezy badawcze. (1) Istoty nadprzyrodzone mogą zostać uporządkowane w kilka klas. (2) Istoty nadprzyrodzone pojawiają się we fragmentach należących do różnych gatunków literackich, które z kolei można potraktować jako wskaźniki postrzeganej „realności” tych istot. (3) Istoty nadprzyrodzone mają antropomorficzną oraz teriomorficzną naturę a rabini przypisywali im zarówno pozytywne jak i negatywne emocje i postawy. (4) Relacje między ludźmi a istotami nadprzyrodzonymi mogą być zarówno pozytywne jak i negatywne, natomiast ogniskują się wokół takich zagadnień jak przekaz wiedzy oraz zdrowie i dobrobyt.

Projekt opiera się na metodologii stosowanej w inwentarzu *Elyonim veTachtonim* (<http://elyonimvetachtonim.blogspot.com>) i łączy techniki typowe dla nauk kognitywnych (lingwistyka kognitywna, kognitywna teoria religii), humanistyki cyfrowej (statystyka lingwistyczna, językoznawstwo korpusowe) oraz klasycznego podejścia historyczno-hermeneutycznego. Plan prac obejmuje następujące zadania. (1) Synteza badań akademickich nad talmudycznymi tradycjami dotyczącymi istot nadprzyrodzonych. (2) Sformułowanie teoretycznych i metodologicznych założeń studiów nad talmudycznymi tradycjami dotyczącymi istot nadprzyrodzonych. (3) Porównanie wariantów manuskryptowych talmudycznych tradycji dotyczących istot nadprzyrodzonych. (4) Przegląd, standaryzacja i klasyfikacja talmudycznych ustępów dotyczących istot nadprzyrodzonych pod kątem ich właściwości formalnych, podejmowanych tematów oraz obecnych w nich klas istot. (5) Analiza i interpretacja danych zebranych z Talmudu babilońskiego pod kątem opisu istot nadprzyrodzonych. (6) Analiza i interpretacja danych zebranych z Talmudu babilońskiego pod kątem relacji między istotami nadprzyrodzonymi a ludźmi. (7) Interpretacja talmudycznych tradycji o istotach nadprzyrodzonych z perspektywy religioznawczej.

Głównym powodem wyboru niniejszego tematu była chęć wypełnienia zasadniczej luki w akademickich studiach nad istotami nadprzyrodzonymi w Talmudzie babilońskim. Jakkolwiek istnieje wiele prac z zakresu żydowskiej magii i folkloru, to jednak traktują one temat tych istot bardzo pobieżnie, z reguły ignorując ich zróżnicowaną i złożoną osobową naturę. Z kolei prace, które dotyczą ściśle angelologii i demonologii opierają się często na uproszczonym i *ad hoc* sformułowanym rozumieniu istoty nadprzyrodzonej. Wreszcie jakkolwiek istnieją elektroniczne bazy i konkordancje tematyczne literatury żydowskiej, włączając w to Talmud babiloński, to są one umiarkowanie użyteczne w studiach nad istotami nadprzyrodzonymi. Na te właśnie problemy ma odpowiedzieć niniejszy projekt, który konstruuje definicję istoty nadprzyrodzonej od podstaw, opierając się na kognitywnej teorii religii oraz zmierza do zaprezentowania wyczerpującego opisu świata istot nadprzyrodzonych oraz ich relacji z ludźmi.

W szerszej perspektywie można wskazać kilka obszarów badań, które mogą zostać ubogacone wynikami niniejszego przedsięwzięcia. Po pierwsze, z uwagi na temat niniejszego projektu, z jego wyników będą mogli skorzystać wszyscy zainteresowani późno-starożytną żydowską i chrześcijańską angelologią i demonologią. Po drugie, zasadniczą częścią projektu jest dalszy rozwój bazy *Elyonim veTachtonim*, która sama w sobie ma wiele potencjalnych zastosowań. Po trzecie, teksty analizowane w niniejszym projekcie zawierają ustępy z Biblii hebrajskiej i jako takie mogą stanowić przedmiot zainteresowania dla badaczy zajmujących się biblijną angelologią i demonologią. Po czwarte, metody zastosowane w niniejszym projekcie mogą zostać wykorzystane w badaniach nad istotami nadprzyrodzonymi obecnymi w innych tradycjach religijnych. Po piąte, z uwagi na teoretyczne i metodologiczne założenia niniejszego projektu ma on wartość jako szczególny przypadek praktycznego zastosowania kognitywnej teorii religii i humanistyki cyfrowej.